

Nr 23.

Ankom till riksdagens kansli den 27 februari 1925 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

I den till riksdagen den 2 januari 1925 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1925—1926 har Kungl. Maj:t — jämte det Kungl. Maj:t under de särskilda huvudtitlarna föreslagit upptagande å riksstaten för förenämnda budgetår av erforderliga anslag till dyrtidstillägg, att utgå enligt nu gällande allmänna grunder för sådant tillägg åt befattningshavare i statens tjänst — under åberopande av det vid propositionen under rubrik »III. Övriga för flera huvudtitlar gemensamma frågor» fogade statsrådsprotokollet över finansärenden för nämnda dag föreslagit riksdagen förklara, att i fråga om bestridande av kostnaderna för dyrtidstilläggen vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, statens domäner, flottans pensionskassa samt statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. ävensom vid arméns och marinens verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar skall för budgetåret 1925—1926 gälla vad i sådant hänseende blivit för budgetåret 1924—1925 beslutat.

I enlighet med grunderna för riksdagens remiss av statsverkspropositionen behandlar utskottet i förevarande utlåtande denna framställning med undantag av de delar, som beröra befattningshavare under jordbruksdepartementet och pensions- och indragningsstaterna.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sid. 4—8 av åberopade statsrådsprotokollet.

I anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning hava inom riksdagen väckts följande motioner, nämligen inom första kammaren, nr 83 av herr *E. J:son Thulin* och nr 154 av herr *C. Winberg m. fl.* samt inom andra kammaren, nr 200 av herr *A. Forssell* och nr 216 av herr *E. Hage m. fl.*

Ifrågavarande motioner hava hänvisats, i vad de angå pensions- och indragningsstaterna, till bankoutskottet, så vitt de röra jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Herr *Thulin* har i den av honom väckta motionen hemställt, att riksdagen ville besluta sådan ändring i grunderna för dyrtidstillägget för statens befattningshavare, att dyrtidstillägg må utgå även å den del av avlöning, som överstiger 800 kronor i månaden för reglerade och 650 kronor i månaden för oreglerade tjänster eller att ifrågavarande gräns åtminstone måtte höjas till den tidigare i ifrågavarande avseende fastställda gränsen eller till 1,250 kronor i månaden för reglerade och 1,000 kronor i månaden för oreglerade tjänster.

I den av herr *Winberg m. fl.* väckta motionen, vilken är likalydande med den inom andra kammaren av herr *Hage m. fl.* väckta motionen, har hemställts, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag i årets statsverksproposition angående allmänna grunder för dyrtidstilläggets utgående till befattningshavare i statens tjänst, dock med nedanstående ändringar:

1) Stadgandet om minskning av dyrtidstillägget för icke barnförsörjningspliktig befattningshavare, som är under 25 år, utgår.

2) Utöver barntillägget och det procentuella dyrtidstillägget till befattningshavare utgår ett fast bottenstillägg, med 10 kronor per månad för befattningshavare i de s. k. icke nylönereglerade verken och 8 kronor per månad för befattningshavare i de ny-lönereglerade verken, dock att bottenstillägg och barntillägg tillsammans ej må uppgå till högre belopp än det procentuella tillägget för motsvarande tid.

3) Uppgår avlöningen för befattningshavare i icke ny-lönereglerat verk till mera än 620 kronor i månaden samt i ny-lönereglerat till 750 kronor i månaden, utgår å den del av avlöningen, som överstiger nämnda belopp, icke dyrtidstillägg.

Herr *Forssell* har i den av honom väckta motionen hemställt, att riksdagen måtte dels besluta, att nu gällande bestämmelser rörande begränsning av dyrtidstillägget uppåt måtte upphävas, dels ock anvisa härför erforderliga medel.

Beträffande de till stöd för framställningarna anförda skäl får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst återfinnas i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265). Enligt denna kungörelse utgå dyrtidstilläggen efter visst procenttal å uppuren avlöning. Beträffande befattningshavare med oreglerad avlöning är detta procenttal hälften av talet för levnadskostnadsökningen sedan ingången av augusti månad 1914; för befattningshavare med nyreglerad avlöning är motsvarande procenttal nämnda hälft minskad med 18 enheter. Dyrtidstillägg utgår ej å högre belopp än 650 kronor i månaden för oreglerad och 800 kronor i månaden för nyreglerad avlöning. Förhöjning av dyrtidstillägget på grund av försörjningsplikt gent emot barn under 16 års ålder tillkommer befattningshavare vid oreglerade verk med 5 kronor och vid reglerade verk

med 4 kronor för månad och barn. För befattningshavare under 25 år och utan försörjningsplikt, som nu nämnts, nedsättes dyrtidstillägget med en tiondel.

Departementschefen har tillstyrkt ett bibehållande i oförändrad form av nu gällande allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Då kungörelsen i ämnet äger giltighet tills vidare, har utfärdande av ny kungörelse befunnits ej vara erforderligt.

Vad angår frågan om dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, har departementschefen meddelat, att han ej ännu vore beredd att framlägga slutligt förslag, enär denna fråga kunde komma att bliva beroende av tilltänkt pensionsförhöjning, varom förslag längre fram torde få underställas Kungl. Maj:ts prövning. Frågan om dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. har ock lämpligen ansetts böra upptagas till avgörande först i nyssberörda sammanhang.

Indexställningen för levnadskostnaderna under budgetåret 1923—1924 och innevarande budgetår framgår av följande tablå:

Levnadskostnadsindex.

	1 juli	1 oktober	1 januari	1 april
Budgetåret 1923—1924	174	177	176	173
» 1924—1925	171	174	178	·

Departementschefen, som beräknat levnadskostnadsindex för budgetåret 1925—1926 till 175, har i övrigt rörande uppförande av anslag för ända målet å riksstaten m. m. anfört följande:

»Senare i dag komma vederbörande departementschefer att föreslå upptagande å riksstaten för budgetåret 1925—1926 av erforderliga anslag till dyrtidstillägg. Anslagen under femte och åttonde huvudtitlarna torde därvid, i avvaktan på förslag om löneregleringar, få i budgetförslaget allenast beräknas. Såsom jag redan antytt, böra ej heller anslagen under elfte huvudtiteln till dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. nu definitivt äskas å riksstaten.

Dyrtidstillägg till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, statens domäner, flottans pensionskassa samt statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. utgår för närvarande utav de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas. Vidare gäller nu, att, där arbetslönerna vid arméns eller marinens verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar äro uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skola bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag. Vad i nämnda hänseenden nu gäller torde även böra äga tillämpning för budgetåret 1925—1926.

De beräknade kostnaderna för dyrtidstilläggen fördela sig på följande sätt:

	Milj. kr.
<i>Dyrtidstillägg vid affärsverken</i>	32.4
<i>Dyrtidstillägg i övrigt:</i>	
1. Allmänna dyrtidstilläggsanslagen å huvudtitlarna II—X	29.6
2. Statsunderstödda undervisningsanstalter	22.5
3. Mynt- och justeringsverket m. fl.	0.2
4. Övriga dyrtidstillägg å huvudtitlarna II—X	1.1
5. F. d. befattningshavare samt änkor och barn m. fl.	10.0
6. Pensionerade båtsmän m. fl.	1.4
	Summa 64.8
	Tillsammans 97.2.

Såsom förut nämnts, komma vederbörande departementschefer att senare i dag föreslå upptagande å riksstaten för budgetåret 1925—1926 av erforderliga anslag till dyrtidstillägg. I nu förevarande sammanhang har jag endast att framlägga förslag i fråga om sättet för bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid de verk och inrättningar, vid vilka dessa kostnader icke bestridas av å riksstaten uppförda dyrtidstilläggsanslag.»

*Utskottets
yttrande.*

Under de båda senaste budgetåren hava dyrtidstilläggen utgått i enlighet med en vid 1923 års riksdag godkänd författning i ämnet. Enligt då fastställda grunder skola dessa tillägg, såsom ovan nämnts, beräknas proportionellt i förhållande till övrig utgående avlöning, dock med särskilt hänsynstagande till befattningshavare med minderåriga barn. Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag innebär, att dessa grunder skulle jämväl för nästkommande budgetår oförändrade bibehållas.

De av herr Winberg m. fl. och herr Hage m. fl. väckta likalydande motionerna gå ut på att, utöver dyrtidstillägg och barntillägg, skulle till varje befattningshavare, oberoende av dennes ålder och oavsett hans ställning som familjeförsörjare eller icke, utbetalas ett bottentillägg av 10, respektive 8 kronor för månad. Om av statsfinansiella skäl icke full dyrtidskompensation kunde lämnas de statsanställda, vore dock, framhålles i motionerna, en särskild aktsamhet mot de lägre inkomsttagarna av nöden med hänsyn därtill, att dessa befattningshavares inkomster nästan uteslutande utginge till ändamål, som kunde betecknas som livets nödtorft, vadan inskränkningar och nedprutningar i reallönen i mycket ringa grad vore möjliga.

I anledning härav vill utskottet framhålla, att liknande yrkanden även framkommo vid 1924 års riksdag, dock utan att godkännas av riksdagen, samt att ett bifall till motionerna i stort sett skulle innebära en återgång, låt vara i förenklad form, till tidigare gällande men vid 1923 års riksdag omlagda grunder. Obestridligen hava de sålunda antagna nya dyrtidstilläggsgrunderna medfört en viss minskning av lönerna för statens in-

komstagare. De motionsvis anförda synpunkterna föranleda å andra sidan utskottet till det uttalandet, att vid bedömandet av löneställningen för de grupper befattningshavare, för vilka motionärerna närmast framträda som talesmän, icke bör bortses ifrån att dessa grupper — på sätt i motsvarande propositioner till 1923 och 1924 års riksdagar närmare belyses — genom på sista tiden genomförda löneregleringar tillförsäkrats en förbättring i inkomstavseende, så att nuvarande sammanlagda inkomst i regel till realbeloppet, dyrtidstillägg inberäknat, väl motsvarar vad som utgick vid tiden närmast före världskriget. Genom de införda barntilläggen — vilka, såsom ovan angivits, uppgå vid nyreglerade verk till 48 kronor och vid övriga till 60 kronor för år och barn — föreligger också redan med nuvarande avlöningsgrunder möjlighet att bereda en extra lättnad för de inkomsttagare, vilka i försörjningshänseende äro minst gynnsamt ställda. Av nu nämnda skäl och då ett genomförande av de i motionerna förordade grunderna skulle medföra en kostnadsökning av omkring 12—13 miljoner kronor för år, har utskottet icke ansett sig kunna biträda motionerna i denna del.

Dessutom innefattar ovannämnda båda motioner yrkanden om att den nu befintliga nedsättningen med 10 procent av dyrtidstilläggen till befattningshavare utan barn och under 25 år skulle borttagas. I herr Thulins och herr Forssells ovanberörda motioner har gjorts framställning om en liknande mindre jämkning, berörande vissa högre befattningshavare och av innebörd att den nu befintliga maximigränsen av 650 respektive 800 kronor för månad skulle höjas till tidigare stadgade högsta belopp av 1,000 respektive 1,250 kronor per månad eller helt borttagas. Beträffande dessa båda föreslagna ändringar vill utskottet endast hänvisa till departementschefens i statsverkspropositionen gjorda uttalande, varav framgår, att frågan om det proportionella systemets utsträckning i nämnda båda detaljhänseenden gjorts beroende av en nyligen igångsatt utredning angående avlöningsförhållandena inom statsförvaltningen m. m.

Utskottet får alltså tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, vilket förslag innebär, att nuvarande grunder skulle i enlighet med år 1923 utfärdad, alltjämt tillsvidare gällande kungörelse oförändrat tillämpas också för nästkommande budgetår. Utskottet, som framdeles vid behandlingen av de olika huvudtitlarna kommer att avgiva förslag om uppförande å riksstaten för budgetåret 1925—1926 av för ändamålet erforderliga anslag, får nu allenast göra hemställan i fråga om sättet för bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vissa verk och inrättningar, vid vilka dessa kostnader icke bestridas av å riksstaten uppförda dyrtidstilläggsanslag.

Under återopande härav hemställer alltså utskottet,

- a) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, må besluta, att i fråga om bestridande av

kostnaderna för dyrtidstilläggen vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar samt statens vattenfallsverk, ävensom arméns och marinens verktyäder och fabriker m. fl. anläggningar skall för budgetåret 1925—1926 gälla vad i sådant hänseende blivit för budgetåret 1924—1925 beslutat;

b) att herr Winbergs m. fl. och herr Hages m. fl. ovanberörda motioner icke må av riksdagen bifallas;

c) att herr Thulins och herr Forssells förenämnda motioner ej heller må vinna riksdagens bifall.

Stockholm den 27 februari 1925.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, A. F. Vennersten, J. L. Widell, C. P. V. Nilsson i Gränebo, J. Nilsson i Malmö, J. G. Waller, E. A. Hallin, E. J. G. Rosén, P. A. Bergström och G. Kobb;

från andra kammaren: herrar A. Anderson i Råstock, A. Wiklund, L. J. Carlsson-Frosterud, J. D. Norman, O. Olsson i Kullenbergstorp, A. Å. Törnkvist i Karlskrona, P. M. Olsson i Blädinge, O. Nilsson i Örebro, E. Andersson i Prästbol, J. Olofsson i Digernäs, C. Lindskog och K. S. V. Ward.
